

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Національна економіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми Економіка спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: система законів і закономірностей, які регулюють процеси та взаємозв'язки продуктивних сил, економічних відносин, соціокультурних, політичних, морально-етичних традицій і цінностей ведення господарської діяльності у національній економіці і впливають на особливості її економічного розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки: «Національна економіка» – обов'язкова дисципліна професійної підготовки, тісно пов'язана з дисциплінами: «Економічна теорія», «Історія економіки та економічної думки», «Державне регулювання економіки», «Міжнародна економіка».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета дисципліни «Національна економіка» – дати студентам теоретичні знання та практичні навички з методики аналізу функціонування національної економіки.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Національна економіка» є: освоїти основні цілі, методологію та методику аналізу стану економіки на макрорівні; освоїти методику аналізу розвитку окремих галузей, показників товарного, грошового, фондового ринків, ринку праці; здійснювати комплексні дослідження напрямків державної економічної політики; аналізувати зовнішнє та внутрішнє макроекономічне середовище; обґрунтувати макроекономічні стратегії, формувати механізми реалізації макроекономічних стратегій; оцінювати результати макроекономічної діяльності в цілому та в межах етапів, стадій та регіонів; вміти аналізувати важливі економічні процеси – інфляційний, бюджетний; інвестиційний та інноваційної діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:

загальні: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність до адаптації та дій в новій ситуації; здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

фахові: здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях; здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави; здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

1.4. Програмні результати навчання: асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у

професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу; відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя; знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки; розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем; застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади); використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності; проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники; вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки; набути навички розробки продуктової, цінової, збутової, кредитної, інвестиційної та зовнішньоекономічної політики підприємства; уміти розробляти й обґрунтовувати господарські рішення в умовах невизначеності на основі комплексу методів і моделей, системи економічних показників з метою розвитку та підвищення ефективності діяльності підприємства.

На вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Економіка спеціальності 051 Економіка відводиться 150 годин / 5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Національна економіка: загальне та особливе

Поняття «національної економіки». Ознаки національної економіки. Взаємозв'язок національної економіки з іншими економічними науками. Рівні національної економіки.

Передумови становлення і розвитку національної економіки. Принципи функціонування національної економіки. Ключові підсистеми національної економіки.

Характеристика основних макроекономічних структур економіки. Чинники формування національної економіки. Мета створення і використання системи національних рахунків.

Тема 2. Економічні теорії та базисні інститути національної економіки

Особливості поглядів зарубіжних учених на обґрунтування теорії національної економіки. Особливості поглядів українських вчених при формуванні теорії національної економіки.

Меркантилізм. Класична політична економія: фізіократи, англійська політична економія. Марксизм. Монетаризм. Кейсіанство. Історична школа. Теорія інститутів.

Поняття інститутів національної економіки. Комбінація базових економічних інститутів. Економічний порядок і економічна свобода.

Тема 3. Теорія суспільного добробуту та соціально-ринкової економіки

Сутність сталого розвитку. Основні чинники впливу на сталий розвиток економіки. Основні принципи сталого розвитку. Показники сталого розвитку. Етапи сталого розвитку. Основні особливості, які впливають на сталий розвиток в Україні. Інноваційна модель розвитку національної економіки.

Поняття та теоретичні підходи до визначення суспільного добробуту. Утилітарна теорія суспільного добробуту. Монетарна теорія суспільного добробуту.

Характеристика економіки вільного капіталізму. Централізована планова економіка. Моделі організації національної економіки: американська, німецька, англійська, шведська, загальноєвропейська, японська. Теорія соціально-економічного розвитку. Модель розвитку національної економіки України.

Тема 4. Характеристика економічного потенціалу

Економічний потенціал. Складові елементи національного багатства. Природно-ресурсний потенціал: земельні ресурси, мінерально-сировинні ресурси, водні ресурси, лісові ресурси, природно-рекреаційні ресурси.

Сутність та структура трудового потенціалу національної економіки. Характеристика демографічного потенціалу країни. Кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу.

Науково-технічний потенціал. Організаційні форми інноваційного розвитку: технологічний парк, бізнес-інкубатор.

Інформація як складова національної економіки. Інформаційний потенціал. Національний інформаційний ресурс і простір України. Інформаційні технології.

Виробничий потенціал. Принципи формування міжгалузевих регіональних комплексів. Виробнича інфраструктура.

Міжнародний поділ праці. Зовнішньоекономічний потенціал. Експортно-імпортні операції.

Тема 5. Інституціональні чинники розвитку національної економіки

Сутність та напрями економічного розвитку. Сутність економічного зростання. Якісні та кількісні характеристики економічного зростання. Оцінка змін економічного зростання. Основні показники економічного зростання. Характеристика чинників економічного зростання. Характерні ознаки основних типів економічного зростання.

Сутність та основні фази економічного циклу. Типи економічного зростання. Способи економічного зростання. Фактори економічного зростання.

Тема 6. Функціонування інфраструктури національного ринку

Ринкова інфраструктура національної економіки. Основні елементи спеціалізованої ринкової інфраструктури. Функції ринкової інфраструктури.

Складові фінансової системи країни. Напрями фінансової політики України.

Сутність та функції бюджету держави. Ознаки державного бюджету. Бюджетний устрій та бюджетна система. Структура бюджетної системи України. Бюджетна стратегія та тактика.

Сутність податкової політики в національній економіці. Принципи податкової політики та класифікація податків.

Основні елементи спеціалізованої ринкової інфраструктури: біржі, інвестиційні фонди, страхові фірми, аукціон.

Тема 7. Державність та державне управління економікою

Сутність та основні завдання регуляції та дерегуляції національної економіки. Сутність, об'єкти, мета та методи державного регулювання національної економіки. Характерні риси державного регулювання у різних економічних системах. Еволюція ролі держави в економічних теоріях.

Механізм державного регулювання національної економіки. Принципи та ефективність державного регулювання. Чинники, що формують ефективність державного регулювання.

Методи державного регулювання національної економіки. Цілі та інструменти економічного регулювання. Адміністративні і правові методи регулювання національної економіки. Функції органів державної влади у сфері управління національною економікою.

Тема 8. Демократія, економічна свобода та економічний порядок

Сутність і форми демократії. Сучасна демократія й проблеми її становлення. Економічний порядок та економічна свобода.

Морфологія організації економічної діяльності. Основні форми господарювання. Основні економічні системи.

Матриця взаємозалежності між контролем над економічною діяльністю і правом власності на чинники виробництва. Відмінність конкурентного порядку від "вільного ринку". Основні положення ліберальної економічної політики.

Тема 9. Структурна перебудова національної економіки

Поняття й значення структури національної економіки. Відтворювальна структура. Галузева структура. Функціональна структура. Територіальна структура. Соціальна структура. Зовнішньоекономічна структура.

Поняття структурної політики держави. Напрями державної структурної політики. Пасивна державна структурна політика. Активна державна структурна політика. Напрями оптимізації структури національної економіки України.

Місце і роль промисловості у системі національної економіки України. Розвиток паливно-енергетичного комплексу України. Розвиток вугільної промисловості в Україні. Розвиток нафтової галузі в Україні. Розвиток гірничо-металургійного комплексу. Розвиток хімічної та нафтохімічної промисловості. Формування та реалізація державної промислової політики в Україні.

Тема 10. Програмування та прогнозування національної економіки

Класифікація програм розвитку національної економіки. Сутність, мета та особливості впливу програмування на розвиток національної економіки. Цільові комплексні порогами розвитку національної економіки.

Програми економічного й соціального розвитку. Міжнародні програми.

Прогноз та прогнозування національної економіки. Принципи та методи прогнозування національної економіки. Класифікація прогнозів. Сутність стратегічного планування розвитку національної економіки.

Тема 11. Політика економічного зростання в національній економіці

Поняття економічного зростання. Інтенсивний, екстенсивний та змішаний типи економічного зростання. Чинники економічного зростання: прямі та непрямі. Джерела економічного зростання.

Теорії економічного розвитку національної економіки. Модель інноваційного розвитку національної економіки та основні пріоритетні напрями її реалізації. Сутність та особливості соціального захисту населення. Основні методи державного впливу на соціальну політику.

Особливості економічного зростання в Україні. Політика сталого економічного зростання. Стратегічні пріоритети розвитку України.

Тема 12. Інституціональні форми інтеграції у світове господарство

Сутність міжнародної економічної інтеграції. Чинники, що впливають на міжнародні економічні позиції країни. Форми і механізми інтеграції. Світова торгівля. Політика протекціонізму. Політика фритдержства.

Інтеграція України у світовий економічний простір. Інтеграція України у Європейський Союз.

Зовнішньоекономічна політика України та її компоненти. Динаміка та структура зовнішньої торгівлі. Поняття платіжного балансу. Співробітництво України з міжнародними організаціями.

3. Рекомендована література

1. Гринів Л. С., Кічурчак М. В. Національна економіка : навчальний посібник. Львів : “Магнолія 2006”, 2008. 464 с.

2. Заблоцький Б. Ф. Національна економіка : підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2010. 582 с.

3. Користін О. Є., Барановській О. І., Герасименко О. В. Економічна безпека : навчальний посібник. Київ : Правова єдність ВАВ, 2010. 368 с.

4. Круш П. В., Кожемяченко О. О. Національна економіка : регіональний та муніципальний рівень : підручник. Київ : ЦУЛ, 2011. 320 с.

5. Мельникова В. І. Національна економіка : навчальний посібник для студентів вузів. Київ : ЦУЛ, 2011. 246 с.

6. Національна економіка : навчальний посібник / за заг. ред. В. М. Тарасовича. Київ : ЦУЛ, 2009. 280 с.

7. Національна економіка : підручник. / за заг. ред. П. В. Круша. Київ : Каравела, 2008. 416 с.

8. Старостенко Г. Г., Онишко С. В., Поснова Т. В. Національна економіка : навчальний посібник для студентів вузів. Київ : Ліра-К, 2011. 429 с.